

at tække med Straa. Der driver ikke Bændeltang nok op, og det anses for finere at have Straatag. Der stod en gammel, vred Murer og reparerede en Gavl, han holdt paa de gamle Tage, og idet han lagde en Sten i Kalken, sagde han spodsk: »Ja, nu klæder man sig paa fransk og fryser paa dansk«. Paa Nordsiden af Tagene, hvor Solen ikke tørrer ud, groer der i Reglen en rig Plantevækst, Græs og Valmuer, Fandensmælkebøtter, Brændnælder, Syren og Røn, undertiden som paa Birkedommerboligens Tag et helt Træ, i hvis Skygge man kan indtage sin Kaffe. En Ulempe har Tangtagene, de giver Husrum for mægtige Sværme af Ørentviste; til Gengæld er man fri for Rotter paa Øen.

Eddaen fortæller, at en gammel Jætte Hler boede paa Øen, deraf Navnet Hlersey, Hlers Ø. Og Guderne skal have holdt Møde paa Øen. Stenalderens Mænd var der ogsaa, vi finder deres Flinteredskaber. Senere omtales den i Kampene mellem de danske og norske Konger. Harald Haardraade kastede ved Læsø sine Fanger over Bord, for at slippe fra Svend Estridsen. Derpaa stredes Bisper og Kanniker og Munke om Øen. Den blev skænket til Viborg Domkapitel, der

solgte en Fjerdedel af den til Munkene i Vitskøl Kloster, og naturligvis kunde de ikke enes om Grændserne for deres Besiddelser. Striden gik lige til Kirkeforsamlingen i Lyon (1274), og varig Fred blev der først, da de Vitskøl Munke af Penge-trang atter maatte sælge deres Fjerdepart til Domkapitlet. Men saa brændte Kampen løs paa anden Led. Børglumbispen havde den øverste gejstlige Myndighed over Øen, den vilde de Herrer i Viborg nødig anerkende, atter Strid, Proces og Forlig. 1523 satte Stygge Krumpen Domkapitlet i Ban, fordi det ikke vilde svare Ekstraskat af Øen til ham. Efter Reformationen kom Øen ind under Viborg Bispedømme, men i 1844 kom den atter tilbage til sit gamle gejstlige Herskab og lagdes ind under Børglumbispens Efterfølger, Biskoppen i Aalborg. Naturligvis var det Saltet, der gjorde de fromme Herrer saa stridslystne.

Omtrent midtvejs paa Øen ligger Byrum, Hoved- og Residensstaden, hvor Birkedommeren, Distriktslægen, Postmesteren og de andre Embedsmænd boer, og hvor Mejeriet og Sparekassen ligger. Havnen er anlagt paa Øens Nordvestkyst ved Vesterø. Det er den moderne By, Trafikbyen med Hotellet, medens Kroen i Byrum er gammeldags og afsides. Østerude ligger Levninger af Hals Sogn.

10. ØSTER HANHERRED. Der er ikke ret mange Steder i Landet, hvor Landevejen gaar saa snorlige som de $2\frac{1}{2}$ Mil i Nordvest fra Nørresundby

op til Aaby. Der har man for en Gangs Skyld kunnet følge Grundsætningen om den lige Vej og den korteste Vej; thi det er fladt, fladt Land, der er ikke mindste Bakke, der tvinger Vejen ud af den linealrette Linje. Det er stive $2\frac{1}{2}$ Mil, og man vil ikke handle helt uklogt, om man tog med den nye Fjerdslevbane.

Lidt vesten for Aaby drejer Vejen af mod Sydvest ind i Hanherrederne. De strækker sig op til lidt paa den anden Side af Bolbjærg og danner Bindeleddet mellem Vendsyssel og Thy, den smalle Landstrimmel, der nu skiller Limfjorden fra Vesterhavet, men hvorover Havet tidligere skyllede ind i Fjorden gennem en Række Sunde mellem Bakkeøerne. Store Strækninger af Hanherrederne er hævet Havbund, nu Kær og Mose og Enge, vesterst oppe endnu de lange smalle Vejler, der skærer sig dybt ind i Landet, nærmende sig tæt til Havet, et Vidnesbyrd om den ikke fjærne Fortid, da Søkonger og Vikinger med deres Skibe kunde løbe ud fra Fjorden til Havet.

Hjørring og Thisted Amter har delt Overgangslandet mellem sig, hver taget sit af Hanherrederne, Hjørring Øster Hanherred, Thisted Vester Hanherred. Vi har da her kun at gøre med det første.

Det flade Land fortsætter sig et godt Stykke ind i Hanherrederne. Her laa tidligere Nørre-økse Sø, en af de Lavninger i Terrænet, hvor Vandet havde holdt

sig under Landets Hævning, en af de Søer, hvor driftige og fantasirige Landmænd ser Græsset gro brysthøjt i Bunden, naar de kan faa Vandet ledet bort. Og en saadan driftig og dygtig Landmand, Generalkrigskommissær Ole Tønder Lange kom herop i den franske Revolutions Aar, 1789, og købte paa Auktion Herregaarden Bratskov. Det er underligt, som Tiden avler Mænd. Gaar det nedad med Landet i det hele, bliver ogsaa Mændene ligesom mindre, de har ingen Handlekraft, ingen Fantasi, ingen Omsigt, de folder sløvt Hænderne i Skødet, og det gaar baade Gaarde og Mænd og Landet ilde. Men er der Opgang, er der stærke Tanker bag de styrendes Pander, Reformer for neden og oven, er Mændene der ogsaa med raske, arbejdsivrige Hænder og Hovedet sprængende fuldt af Planer. Saadan var de lykkelige Aar i Slutningen af det 18de Aarhundrede, de store Reformers Tid, Manddommens og Fornuftens klare Aarhundrede, før Landet sank ned i den dybe Sump af Krig, Fallit, Underdanighed, romantisk Litteratur og Teaterkunst, disse Aar, som man kalder den litterære Guldalder, og som var nogle af de forsmædeligste og foragteligste Aar, som Riget har gennemlevet. Lange var en af de mange kloge og foretagsomme fra de

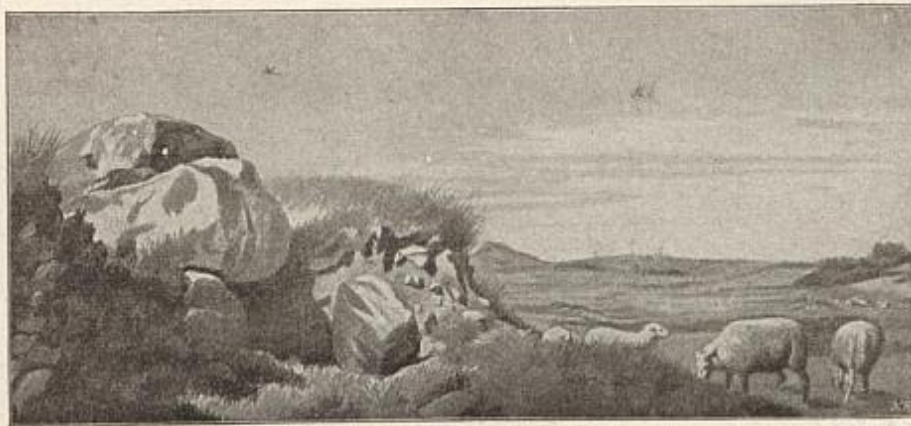

Fig. 38. Kæmpehøje paa Kollerup Mark.